

การสังเคราะห์การจัดการศึกษาและการพัฒนาครูตามแนว
พระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี:
ศึกษากรณีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
สิงคโปร์แอร์ไลน์สเฉลิมพระเกียรติฯ

The Synthesis of Education Provision and Teacher
Development Based on Her Royal Highness Princess
Maha Chakri Sirindhorn's Initiation: A Case Study
of Border Patrol Police School Singapore Airlines
in Honor of His Majesty

คมพลา สุวรรณภูฏ* *Khompol Suvarnakuta*
สุพรรณิ ไชยอำพร** *Supanee Chaiumporn*

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการสังเคราะห์ให้เห็นแนวทางการเสริมสร้าง และการพัฒนาการศึกษาตามแนวพระราชดำริฯ โดยอาศัยข้อมูลข้อค้นพบจากการวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษา และการพัฒนาครูตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ศึกษากรณีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสิงคโปร์แอร์ไลน์สเฉลิมพระเกียรติฯ ซึ่งเป็นการศึกษารายกรณี (Case Study) ซึ่งการวิจัยนี้อาศัยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน 15 คน โดยข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยนำมาจำแนกแจกแจงเป็นหมวดหมู่

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
41 หมู่ 1 ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี 22000 E-mail: khompol@gmail.com

** รองศาสตราจารย์ คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
118 ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

(Category) ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ หลังจากนั้นนำมาวิเคราะห์ตามหลักตรรกะ (Logic) เทียบเคียงแนวคิด ทฤษฎี ควบคู่กับบริบท (Context)

ผลการศึกษา

1. รูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พบว่า มีลักษณะเป็นระบบที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและบริบทของชุมชน คือ 1) อาศัยวัฒนธรรมการบริหารของ ทชด. ที่รุ่นพี่ รุ่นน้องให้เกียรตินั้น ผสมกับการรับฟัง คำสั่งผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด ส่วนกองทุนโครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนอาศัยการบริหารจัดการอย่างเป็นองค์รวมผ่านระบบสหกรณ์ 2) การจัดหลักสูตร เน้นเนื้อหาตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควบคู่กับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา (หลักสูตรท้องถิ่น และ วิชาสมเด็จย่า) 3) การจัดชั้นเรียน ดำเนินการใน 3 ลักษณะ คือ ห้องเรียนปกติ ห้องเรียนพี่ สอนน้อง และกิจกรรมนอกชั้นเรียน 4) การจัดครู จัดให้ครูผู้สอนเลือกสอนตามความสามารถ และความสนใจ 5) การจัดการเรียนการสอนจัดตามความรู้ความสามารถเฉพาะของครูผู้สอน และจัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอน 6) การประเมินผล ดำเนินงานใน 2 ส่วนควบคู่กัน คือ กิจกรรมตามโครงการพระราชดำริ และการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 7) การจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพัฒนาผู้เรียนในห้องเรียน ควบคู่ กับการพัฒนากิจกรรมตามโครงการพระราชดำริ 8) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้เรียนและ ชุมชน จัดกิจกรรมใน 2 ลักษณะ คือ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนสามารถนำไปถ่ายทอดความรู้ ใช้ในชีวิตจริงและ/หรือถ่ายทอดให้กับผู้อื่นในชุมชน และจัดให้ชุมชนโดยตรง โดยโรงเรียน ทำหน้าที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนในชุมชน และ 9) การ สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน อาศัยลักษณะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

2. การพัฒนาครูตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม- ราชกุมารี พบว่า 1) การสรรหาและการคัดเลือกครู มี 2 กรณี คือ ตามความสมัครใจ และ โครงการครูครูทายาท 2) การรักษาครู ทางโรงเรียนได้จัดระบบการบริหารให้มีอิสระและ ยืดหยุ่น และการเน้นสนับสนุนครูผู้สอนให้เจริญก้าวหน้า 3) การพัฒนาครูประจำการ มี 3 ลักษณะ คือ การศึกษาต่อเนื่อง การฝึกอบรมทั้งการอบรมวิชาการประจำปี และการ ฝึกอบรมตามโครงการพระราชดำริ และการนิเทศการจัดการเรียนรู้โดยหน่วยงานราชการ ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 4) การสร้างความผูกพันระหว่างครูกับชุมชน มีสูงมากทั้งในบทบาท ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ครูผู้ให้ความรู้ และการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน และ 5) การสร้างจิตวิญญาณครูเพื่อพัฒนาการศึกษาตามแนวพระราชดำริ ด้วยกระตุ้น สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ถือเป็นแรงบันดาลใจอันยิ่งใหญ่ให้ครู ทชด. ร่วมฟันฝ่าอุปสรรค นานัปการ เพื่อเด็กที่ขาดโอกาสการเรียนรู้ และให้สามารถดำรงชีวิตได้ในชุมชน ตามเป้าหมาย การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร

ข้อเสนอแนะสำคัญ

1. การจัดการศึกษาควรเน้นเนื้อหาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและบริบทชุมชน
2. เน้นเป้าหมายให้ผู้เรียนพึ่งตนเองได้ในลักษณะ เก่ง ดี มีสุข (ซึ่งประกอบด้วย เก่ง คือ มีทักษะในการดำรงชีวิต และปรับตัวได้ในสภาพแวดล้อมของตน ดี คือ มีคุณธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ สุข คือ สุขภาพแข็งแรง มีความมั่นคงในชีวิต โดยเฉพาะด้านอาหาร) อาทิ การจัดโครงการอาหารกลางวัน โดยใช้แนวทางสหกรณ์ และกองทุนฯ จากโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันเป็นฐาน

คำสำคัญ: การจัดการศึกษาตามแนวสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
การพัฒนาครูตามแนวสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
การพัฒนาการศึกษา

Abstract

This article is a synthesis in approaches for the promotion and development of education following the initiation of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn from the research data of Education Provision and Teacher Development Models Based on Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn's Initiation: A Case Study of Border Patrol Police School Singapore Airlines in Honor of His Majesty. It is a qualitative research collecting data from related documents, observation and in-depth interviews 15 key-informants; the data were then classified, and analysed with logical context description.

Findings of the study:

1. The education provision following Her Royal Highness's initiation is characterized as conformity with the way of life and context of the community with 1) along with the border patrol polices' dominant subcultures, i.e., brotherhood recognition and strict observance of senior ranks' order; as for Lunch Fund Project, the school manages through the co-operatives principle; 2) on curriculum, the emphasis is on the basic education coupled with local and educational institution curriculum; 3) classroom is divided into 3 categories, i.e., regular classroom, brotherhood classroom and activities out of classroom; 4) teacher can teach according to his ability and voluntarily; 5) the learning and teaching process follows the teacher's specific proficiency

with appropriate advices; 6) the evaluation has been done in two parts, i.e., along Her Royal Highness's initiation activities and learning achievement measurement; 7) activities for learner's development emphasizes the activities in the classroom as well as those following Her Royal Highness's initiation; 8) learner's quality of life development and the community, both learners and community can benefit from the activities alike with the school as center for community learning and transmitting of knowledge to the people in the community, and 9) community relation is based on each other inter-dependence.

2. In the teacher development, it shows 1) in recruiting and selecting teachers, there are 2 methods involved, i.e., by voluntary and by heritage, 2) in taking care of teacher, the school administrators and teachers are mutually taking care of themselves with the emphasis on the teacher's progress, 3) about regular teacher development, 3 aspects are available, i.e., by continuing education, training both annually and following Her Royal Highness's initiative project including other government agency's learning advisory programs; 4) high degree of relation between teacher and community in terms of security protection teacher and expansion of educational development with teacher's spirits along Her Royal Highness's initiation is strongly enhanced by Her Royal Highness's merciful action in this project; they therefore work hard to achieve the objectives, i.e., to provide children who lack educational opportunity to live normally in a marginal community.

Among important recommendations emerged; 1) The education provision should be compatible with the community's way of life and context. 2) The contents of the curriculums should aim at to helping the learner's life to achieve self-reliance, intelligence, morality and happiness, practically in food; such as adequate school lunch projects though co-operatives principles and the agriculture for school lunch project.

Keywords: *Educational Provision Models Based on Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn, Teacher Development Based on Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn, Educational Development*

บทนำ

“การศึกษา เป็นการที่ทำให้คนมีความรู้และมีคุณสมบัติต่าง ๆ ไม่ใช่มีความรู้
อย่างเดียว มีคุณสมบัติต่าง ๆ เพื่อช่วยให้คนนั้นอยู่รอดในโลกได้ เป็นประโยชน์
ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคมโดยรวม”

จากกระแสพระราชดำรัสในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี แสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากไม่ใช่เพียงเพื่อการพัฒนาคนให้มีความรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นการหล่อหลอมให้คนมีคุณลักษณะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในโลกปัจจุบัน เป็นคนที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคมโลก (เกษม วัฒนชัย, 2546) ซึ่งในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ พระองค์ได้พระราชทานโครงการต่าง ๆ ให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในสถานศึกษา เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชน ครู และประชาชนในถิ่นทุรกันดาร จำนวน 8 โครงการ ประกอบด้วย 1) โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน 2) โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา 3) โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) โครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 5) โครงการฝึกอาชีพ 6) โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน 7) โครงการส่งเสริมสหกรณ์ และ 8) โครงการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร เพื่อมุ่งเน้นให้สถานศึกษาสามารถแก้ปัญหาความเป็นอยู่ ปัญหาสุขภาพของนักเรียน ครู และคนในชุมชน โดยกำหนดเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาไว้ กล่าวคือ “...เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารมีโภชนาการดี สุขภาพแข็งแรง มีความซื่อสัตย์ เสียสละ สามัคคี และเมตตาผู้อื่น มีความรู้และทักษะทั้งทางวิชาการและการอาชีพ ที่เป็นรากฐานของการพึ่งตนเองและพัฒนาท้องถิ่นได้ นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับสูงขึ้นตามศักยภาพของตนเองเป็นคนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น...” (สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2547: 26) อันแสดงให้เห็นถึงเป้าหมายการพัฒนาที่มีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยพระองค์ทรงเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันด้านสุขภาพเป็นเบื้องต้น (มีโภชนาการดี สุขภาพแข็งแรง) ปลูกฝังคุณธรรมเป็นรากฐาน (ความซื่อสัตย์ เสียสละ สามัคคี และเมตตาผู้อื่น) มีเหตุผลเป็นทุนในการดำเนินชีวิต (ความรู้และทักษะทั้งทางวิชาการและการอาชีพ) บนสำนึกแห่งพอประมาณ (พึ่งตนเอง และพัฒนาท้องถิ่นได้) แล้วจึงต่อยอดความรู้เพื่อการเจริญเติบโตตามศักยภาพ (ได้รับการศึกษาในระดับสูงขึ้น) ในการนี้ พระองค์ได้พระราชทานโครงการตามพระราชดำริฯ ให้แก่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ตามแนวชายแดน ศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โรงเรียนพระปริยัติธรรม รวมถึง โรงเรียนในต่างประเทศ

อีกทั้งที่สำคัญยิ่ง พระองค์ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการต่อยอดงานพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในพระอุปการะของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ดังความตอนหนึ่งในบทความพระราชนิพนธ์ เรื่อง โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ, 2539: 7-8) ว่า “...ในที่สุดข้าพเจ้าคิดขึ้นมาได้ว่า เราน่าจะเริ่มงานในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนคงจะพอพูดกันได้ ถือได้ว่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นตัวแทนของโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร...ข้าพเจ้าก็คุ้นเคยกับตำรวจตระเวนชายแดนมาตั้งแต่ยังเล็ก ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ก็ทรงส่งเสริมโรงเรียน ตชด. ซึ่งให้โอกาสความเสมอภาคทางการศึกษาแก่เด็กในถิ่นทุรกันดาร เต็มไปด้วยภัยอันตราย คุรุธรรมดาเข้าไปไม่ถึง...” เพื่อให้เด็กและเยาวชนในแต่ละชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของชุมชน

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสิงคโปร์แอร์ไลน์สเฉลิมพระเกียรติฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ (5 ธันวาคม พ.ศ. 2542) เดิมชื่อ “โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองบอน” ตั้งอยู่หมู่ที่ 16 บ้านหนองบอน ตำบลทุ่งขนาน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ห่างจากแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ประมาณ 7 กิโลเมตร ในอดีตได้ประสบผลกระทบด้านความมั่นคงปลอดภัยจากการอพยพลี้ภัยของชาวกัมพูชา ปัจจุบันถือว่าตั้งอยู่ในถิ่นทุรกันดารที่ขาดแคลน ถึงแม้จะมีเส้นทางเดินทางที่ไม่ลำบากมาก อีกทั้งในบริเวณใกล้เคียงยังมีบริการขั้นพื้นฐานเพียงพอ เช่น สถานีอนามัย โรงเรียนมัธยมศึกษา ฯลฯ การติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับพื้นที่อื่น สะดวกรวดเร็วกว่าแต่ก่อนมาก แต่ยังมีประเด็นปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากร และเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่เอื้อต่อการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้รู้เท่าทันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม ในขณะที่ฐานะทางเศรษฐกิจยังคงต้องพึ่งพาผลผลิตทางการเกษตร

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งความสนใจไปที่การพระราชทานความช่วยเหลือด้านการศึกษา ทั้งระบบการดำเนินงานโครงการพระราชทานฯ ตามแนวพระราชดำริในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี แนวพระราชดำริที่เกี่ยวกับการพัฒนาครู เพื่อพัฒนาคนกับการจัดการศึกษาทั้งโรงเรียนแบบองค์รวม ซึ่งทางโรงเรียนได้ปฏิบัติตามแนวพระราชดำริฯ อันมีผลต่อการพัฒนาผู้เรียนสู่การปฏิบัติจริงกับสถานศึกษาอื่นในวงกว้าง เพื่อสะท้อนถึงพระอัจฉริยภาพของพระองค์ด้านการจัดการศึกษา โดยการพัฒนาแนวคิดการจัดการศึกษาที่มีความแหลมคม ลึกซึ้ง และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม อันยังประโยชน์และสร้างคุณูปการแก่พสกนิกรปวงชนชาวไทยที่ยิ่งใหญ่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาครูตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษากรณี (Case Study) เฉพาะพื้นที่ โดยอาศัยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้เก็บข้อมูล คือ การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Study) การศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informant) ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติ ในขณะพูดคุย หรือร่วมทำกิจกรรม

ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมาย คือ บุคคลผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการจัดการศึกษา ตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสิงคโปร์แอร์ไลน์สเฉลิมพระเกียรติฯ และผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ คือ บุคคลสำคัญผู้ซึ่งได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 15 คน ซึ่งประกอบด้วย 1) นักเรียน/นักเรียนทุนในพระราชานุเคราะห์ 2) ครูผู้สอน/ครูคุรุทายาท/ผู้บริหารสถานศึกษา/ครูผู้รับผิดชอบงานตามโครงการพระราชดำริ และ 3) ผู้ปกครอง/คณะกรรมการสถานศึกษา/เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง/สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

การคัดเลือกพื้นที่วิจัย

อาศัยการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากบุคคล เวลา และสถานที่ที่แตกต่างกัน เพื่อยืนยันข้อมูลประกอบการตัดสินใจ โดยผู้วิจัยทำการเลือกพื้นที่วิจัย ร่วมกับบุคคลสำคัญ (Key persons) ต่าง ๆ ได้แก่ 1) คณาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการพระราชทานความช่วยเหลือทางการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี 2) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานระดับพื้นที่ ผู้ซึ่งมีประสบการณ์การทำงานร่วมกับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และ 3) เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้รับผิดชอบงานการศึกษา กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน และกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 11 ฯลฯ ด้วยการให้เสนอรายชื่อสถานศึกษา ในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 11 จำนวน 3 อันดับแรก จากสถานศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 7 โรงเรียน แล้วผู้วิจัยพิจารณาโรงเรียนที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุดเพียง 1 โรงเรียน ภายใต้อัตลักษณ์ของสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่ดี (Good Practice) ในด้านการจัดการศึกษา การปฏิบัติทางวิชาชีพของครูและการพัฒนาการศึกษาตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยประยุกต์หลักการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเข้าไปเก็บข้อมูลเป็นช่วง ๆ เริ่มต้นด้วย

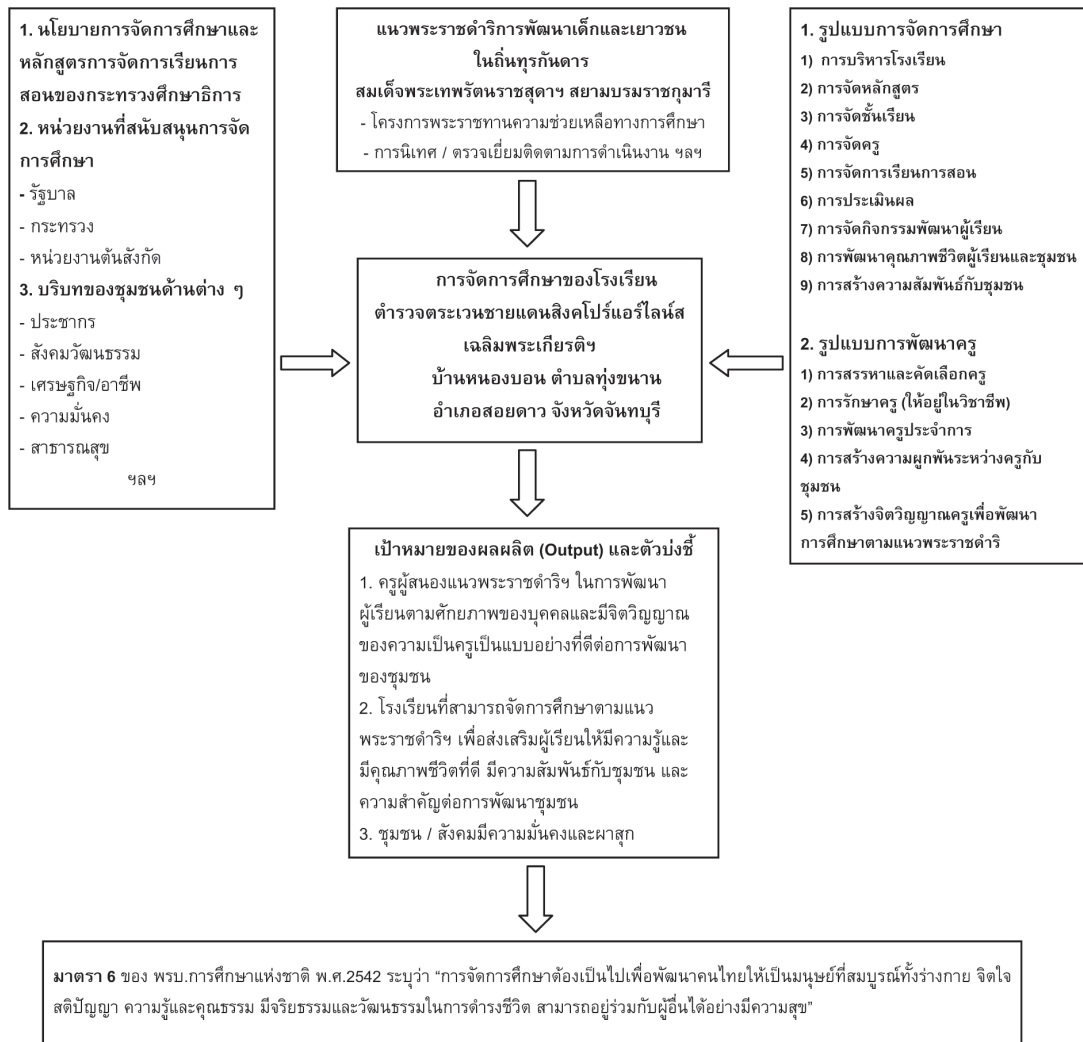
การแนะนำตัว และแจ้งให้กลุ่มเป้าหมายทุกคนได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นคณาจารย์ในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาครูของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของข้อมูลที่ได้ ด้วยการใช้เทคนิคสามเส้น (Triangulation Technique) คือ การใช้ความแตกต่างของบุคคล วิธีการ เวลา และสถานที่ เพื่อหาข้อมูลยืนยัน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกแจกแจงเป็นหมวดหมู่ (Category) ตามวัตถุประสงค์ หลังจากนั้นนำมาวิเคราะห์ตามหลักตรรกะ (Logic) เทียบเคียงแนวคิด ทฤษฎี ควบคู่กับบริบท (Context) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความชัดเจน อีกทั้งยังมีการวิเคราะห์ให้แจ่มชัดเป็นรูปธรรม ด้วยการใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย เป็นต้น

แนวคิดนำที่ใช้ในการวิจัย (Core Concept)

การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารต่าง ๆ อาทิ พระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งปรากฏการกล่าวอ้างทั้งในเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงบทพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฯลฯ ซึ่งครอบคลุมเนื้อหา 1) แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 2) แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และ 3) แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ในกรณีนี้ ผู้วิจัยประมวลองค์ความรู้ที่ได้กำหนดเป็นแนวคิดนำที่ใช้ในการศึกษา ดังปรากฏรายละเอียดในแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แสดงแนวคิดนำที่ใช้ในการวิจัย (Core Concept)

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยขอแบ่งโครงสร้างการนำเสนอผลการศึกษาไว้ ดังนี้

บริบทของสถานศึกษา

ชุมชนบ้านหนองบอน ตั้งอยู่บริเวณแนวชายแดนไทย-กัมพูชาด้านจังหวัดจันทบุรี เริ่มมีประชากรอพยพย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 “...แต่ก่อนลักษณะเป็นป่าดงดิบไม่มีบ้านคน มาจับจองเอากันเอง แบบว่าดีได้เท่าไรเป็นของเรา การเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านเป็นแบบลักษณะตามกันมาตั้งแต่สมัยที่เขมรยังไม่แตก...” ผืนดินมีความอุดมสมบูรณ์ “...อยู่ที่นี่เพราะมีความอุดมสมบูรณ์มาก จึงตัดสินใจขายที่ขายทางจากภาคอีสานและย้ายถิ่นมาอยู่ที่นี่...” ในสมัยเริ่มต้น

ยังไม่มีชาวบ้านมาอาศัยอยู่มากนัก มีหนองน้ำขนาดใหญ่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยต้นบอน ชาวบ้านจะเก็บบอนมาประกอบเป็นอาหาร และเริ่มเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านหนองบอน” ลักษณะการตั้งถิ่นฐานกระจัดกระจายตามหัวไร่ ปลายนา “...สร้างบ้านอยู่ติดกับที่ดินทำกิน พืชผลอุดมสมบูรณ์ ดินที่นี้อุดมสมบูรณ์มาก น้ำท่าบริบูรณ์ มีป่าไม้มากมาย ไม่เป็นอย่างเดี๋ยวนี้ ก่อนเขมรแตก อยู่ใคร ใครมันปลูกข้าวโพด ฝ้าย ถั่ว งา แถ่นี้ มีบ้านอยู่ 7-8 หลัง...” ต่อมาภายหลัง ราษฎรได้รับความเดือดร้อนจากการอพยพลี้ภัยของชาวกัมพูชา ตชด. ก็ชักชวนชาวบ้านให้ย้ายบ้านเรือนมาอยู่รวมกันบริเวณโดยรอบโรงเรียน เนื่องจากในโรงเรียนมีการจัดเตรียมหลุมหลบภัย และมีเจ้าหน้าที่ ตชด. ประจำการอยู่ตลอดเวลา “...เมื่อมีกระสุนปืนใหญ่ยิงเข้ามา ครูก็ให้เด็ก ๆ เข้าไปอยู่ในหลุมหลบภัยอยู่ร่วมกับชาวบ้าน ชาวบ้านก็วิ่งมารวมกันอยู่ในหลุมหลบภัยที่โรงเรียน...” หลังจากนั้นทางราชการจึงได้มีการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง ตชด. โดยชุดมวลชนสัมพันธ์ (สันตินิมิต) ได้จัดให้ชาวบ้านมีการรวมตัวกันเป็นคุ้มบ้าน ในแต่ละคุ้มบ้าน มีหัวหน้าคุ้มคอยรับผิดชอบดูแล “...เมื่อก่อนบริเวณนี้ทั้งแถบเป็น หมู่ 3 บ้านเขาสะทอน แล้วมีการแยกหมู่บ้าน เพื่อขยายเขตพื้นที่การปกครองเป็นอำเภอสอยดาว พอแยกจากหมู่ 3 มาเป็น หมู่ 7 บ้านหนองแก แล้วแยกเป็นหมู่ 16 บ้านหนองบอนและหมู่ 14 บ้านหนองบอนเหนือในปัจจุบัน...” จึงปรากฏเป็นที่ตั้งของบ้านหนองบอนในปัจจุบัน จนสามารถกล่าวได้ว่า คนในชุมชนมีความผูกพันกับโรงเรียน ตชด. อย่างแนบแน่น กล่าวคือ

โรงเรียนจัดตั้งขึ้นตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากความเดือดร้อนของลูกหลานในการเดินทาง “...ลูกหลานเดินทางลำบาก คมนาคมไม่สะดวก มี ตชด. เข้ามา เขาเข้ากับชาวบ้านได้ดี เริ่มแรกก็ปรึกษาเขาเรื่องโรงเรียน เมื่อก่อนแถ่นี้อย่างไม่เป็นหมู่บ้าน...” “...ลูกหลานไปเรียนที่โรงเรียนบ้านเขาสะทอน มีทางรถไถ เด็กก็เหมือนพระ เพราะดินมันแดง รองเท้าไม่ต้องใช้ตลอดหน้าฝน เห็นเด็กลำบากเลยมีข้อคิดขึ้นมา พอติดตรงกับช่วงเขมรแตก และผู้ก่อการร้ายไซ้มาลาเรียกก็แรง เจ้าหน้าที่อยู่ในพื้นที่ก็ ตชด. ส่วนทหารมาอาศัยสองอาทิตย์ก็หายไป พ่อแม่ผู้ปกครองก็มาปรึกษาหารือ ผู้การ ตชด. เสนอให้หาเรื่องหาจัดซื้อที่ดิน...” หลังจากนั้น ชาวบ้านร่วมกันบริจาคทรัพย์ หุ่่มเทแรงใจ เพื่อจัดซื้อที่ดิน รวมทั้งสิ้นจำนวน 23 ไร่ 3 งาน 30 ตารางวา “...ช่วงซื้อที่ดินในปี 27 ทำสัญญาซื้อขาย เรียไรได้ 3 พัน อีก 6-7 พัน ก็ให้เขาเช่าที่ปลูกข้าวโพด พอได้เงินไปใช้หนี้ค่าที่ เงินค่าเช่าที่ 3 ปี ก็ให้ทำห้องน้ำกับบ้านพักครู...” และร่วมแรงกันก่อสร้างอาคารเรียนชั่วคราวขึ้น จำนวน 1 หลัง ขนาด 6 ห้องเรียน “...เข้ามา ชาวบ้านแต่ละบ้านก็เอาไม้มาวางไว้หน้าบ้าน ครูกับผู้ใหญ่บ้านก็เอารถมาขนไปสร้างโรงเรียน ใครมีไม้เสา ไม้ฝาก็เอามาวางไว้ให้ แล้วก็ออกไปทำกิน ตกเย็นก็มาช่วยแรงกันสร้างอาคาร...” จนกระทั่งได้รับอนุมัติจัดตั้งเป็นโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองบอน เมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2530 โดยเริ่มต้นทำการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ได้ในเวลาเดียวกัน เพื่อบรรจุบุตรหลานในวัยเรียนของคนในชุมชน “...โรงเรียนเปิดสอนทีเดียวได้พร้อมกัน ทั้ง 6 ชั้น นักเรียนก็เป็นเด็ก

ในหมู่บ้านที่ต้องเดินทางลำบากไปเรียนหนังสือในหมู่บ้านข้างเคียง...” ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2532 โรงเรียนสตรีวิทยา 2 กรุงเทพมหานคร บริจาคเงินก่อสร้างอาคารเรียน เป็นอาคารเรียน 3 ห้องเรียน สร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2533 ดำเนินการก่อสร้างโดยขุดช่างจากกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 11 ร่วมกับประชาชนในหมู่บ้าน ต่อมาองค์การยูเอ็นโบริ ได้บริจาคเงินก่อสร้างอาคารอเนกประสงค์ สำหรับใช้ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็กนักเรียน และใช้เป็นโรงอาหาร

นอกจากนี้ โรงเรียนยังได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้างอาคารประกอบ อาทิ ห้องพยาบาล ห้องสมุด ฯลฯ จากกลุ่มบุคคลและผู้มีจิตศรัทธาทั้งในและนอกจังหวัดจันทบุรี รวมถึงหน่วยงานใกล้เคียง ได้แก่ ศาลเจ้าที่ตลาดล่าง ศาลเจ้าพ่อสระบาป ศาลเจ้าตัวเล่าเอี้ย บริษัทจันทบุรีมอเตอร์เซลล์ จำกัด กรมศุลกากร อาชีวศึกษาจันทบุรี นายอินเดอร์ซิงห์-นางมาราเดอรัลัจมิตร เป็นต้น

โดยเสด็จพระราชดำเนิรทรงเยี่ยม และติดตามผลการดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริ ฯ ครั้งแรก เมื่อวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2538

ต่อมาปีการศึกษา 2542 บริษัท ลิงค์โปรแอร์ไลน์ส จำกัด (มหาชน) ได้บริจาคเงินก่อสร้างอาคารเรียนหลังใหม่ ขนาด 6 ห้องเรียน อาคารห้องน้ำ-ห้องสุขา อาคารอเนกประสงค์พร้อมห้องสมุด ป้ายชื่อโรงเรียน และปรับปรุงอาคารเรียนหลังเก่าเป็นบ้านพักครู รวมมูลค่า 2,500,000 บาท และได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนจากโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหนองบอน เป็นโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนลิงค์โปรแอร์ไลน์สเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ (5 ธันวาคม พ.ศ. 2542) เป็นต้นมา หลังจากนั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณเสด็จพระราชดำเนินเปิดโรงเรียน (เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2543) และเสด็จพระราชดำเนินครั้งล่าสุด เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นต่อโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนลิงค์โปรแอร์ไลน์สเฉลิมพระเกียรติฯ

นับจากวันที่เริ่มก่อตั้ง โรงเรียนมีจำนวนครูและนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเมื่อเริ่มก่อตั้ง (ปี พ.ศ. 2530) มีนักเรียน จำนวน 95 คน มีครูตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 5 นาย แต่ปัจจุบัน (ปีการศึกษา 2550) มีนักเรียน จำนวนทั้งสิ้น 256 คน มีครูตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 10 นาย และผู้ดูแลเด็ก จำนวน 2 คน ประกอบด้วย ครูผู้สอนครบทุกชั้นเรียน (ชั้นอนุบาล 1-2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) มีผู้รับผิดชอบโครงการฯ ครบ 8 โครงการตามเงื่อนไขโครงการพระราชดำริฯ

การดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริฯ

โรงเรียน ดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริฯ โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์สำคัญ ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ระยะที่ 3 (ปี พ.ศ. 2545-2549) ในการนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสาร (Documentary Study) รายงานผลการตรวจเยี่ยมและนิเทศงานโครงการพระราชดำริฯ (นิเทศภายใน) ในรอบ 8 เดือนที่ผ่านมา (กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 11, 2550) ตั้งแต่เดือนมกราคม-กันยายน พ.ศ. 2550 ซึ่งดำเนินการนิเทศโดย กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 11 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยร้อยละของเวลาที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการพระราชดำริฯ ในรอบปีการศึกษาที่ผ่านมา (มกราคม-กันยายน พ.ศ. 2550) ควบคู่กับการสังเกต และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informant) พบว่า

โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน

1. การผลิตอาหาร ได้แก่ 1) การปลูกพืช โรงเรียนดำเนินการเป็นประจำ เพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับประทานตลอดปีการศึกษา เช่น กวางตุ้ง ชะอม เห็ดนางฟ้า มะละกอ ส้มโอกล้วย ฯลฯ เนื่องจากไม่มีปัญหาเรื่องน้ำ และเมื่อมีผลผลิตออกมา โรงเรียนก็จะนำออกจำหน่ายให้แก่ชาวบ้าน และ 2) การเลี้ยงสัตว์ โรงเรียนจัดให้มีการเลี้ยงปลาตก ปลาสาวย สุนัข และไก่ไข่ เพื่อใช้บริโภคเป็นอาหารเป็นประจำ ปลาฉลามเป็นส่วนใหญ่ สำหรับโรงเรียนงดการเลี้ยงเนื่องจากเด็กเล็กเกิดความสงสัยว่าไม่ค่อยยอมรับประทานผลผลิตที่ได้ ในระยะหลังโรงเรียนจึงหันมาเลี้ยงปลาตกแทน สำหรับสุนัข เมื่อโตเต็มที่ โรงเรียนก็จะจ้างไปย้งชาวบ้านให้มารับไปฆ่าและที่โรงฆ่าสัตว์ โดยเครื่องใน หรือเนื้อหมูปางส่วนชาวบ้านก็แบ่งไปเป็นค่าฆ่าและ บางทีก็จำหน่ายหมูให้ชาวบ้าน เพื่อนำเงินมาเป็นกองทุน ส่วนไก่ไข่ โรงเรียนสั่งซื้อจากบริษัทที่ทำการเกษตรครบวงจรแห่งหนึ่ง มาเลี้ยงเป็นรุ่น ๆ ละ 150 ตัว ครบปี “...พอไก่ปลดระวาง (ไก่ไม่ไข่) เราจะทำไก่ (ทำอาหารประกอบเลี้ยงให้เด็กนักเรียน) เด็กก็มาช่วยทำ (ฆ่าและไก่ที่โรงเรียน) เพราะเขาคุ่นเคยแต่พยายามไม่ให้เด็กเล็กรับรู้...”

2. การทำการเกษตร ได้แก่ 1) การทำปุ๋ยหมัก โรงเรียนจัดให้มีการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยหมักน้ำชีวภาพ ตลอดระยะเวลาการผลิตทั้งปี โดยครูใหญ่มีแนวความคิดที่จะพัฒนาไปสู่การจัดตั้งกองทุน เช่นเดียวกับกองทุนสุกร กองทุนไก่ไข่ ฯลฯ เพื่อให้เกิดทุนหมุนเวียนตามแนวพระราชดำริฯ “...จัดให้มีกองทุน วันละเล็ก วันละน้อย มีกองทุนหมุนเวียนไปเรื่อย ๆ เราก็อยู่ได้ เพราะงบประมาณอาจมี หรือไม่มี...” 2) การเตรียมแปลง เป็นเรื่องของการนำปุ๋ยใส่แปลงเกษตรเพื่อปรับปรุงดินในช่วงปิดเทอม การกำจัดวัชพืชในแปลงเกษตร การขุดร่องยกแปลงเตรียมดินปลูกผัก และการขุดร่องยกแปลงเพื่อตากหน้าดิน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง 3) การตรวจคัดกรองเด็กที่มีภาวะทุพโภชนาการ โรงเรียนจัดให้มีครูผู้รับผิดชอบ ดำเนินการตรวจคัดกรองและรายงานนักเรียนที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์เป็นประจำทุกเดือน 4) ได้รับการสนับสนุนจากทีมงานโครงการพระราชดำริฯ

ออกตรวจเยี่ยม และร่วมประชุมทำแผนงบประมาณประจำปีร่วมกับโรงเรียนและท้องถิ่น อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง รวมถึง 5) การวางแผนการปลูกพืช เน้นการปลูกพืชตามฤดูกาล เช่น ผักบุ้ง ปลูกได้ทั้งฤดูแล้ง ฤดูฝน ฤดูหนาว

โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน

โรงเรียนดำเนินกิจกรรม เป็นประจำทุกเดือน อาทิ 1) ครูควบคุมนักเรียนเติมน้ำและผสมสารละลายไอโอดีนเข้มข้นทุกวัน 2) ใช้เกลือไอโอดีนในการประกอบอาหารกลางวันทุกวันทำการ 3) ให้ความรู้แก่นักเรียนและประชาชนในพื้นที่ 4) คัดกรองภาวะขาดไอโอดีน 5) ติดตามการดื่มน้ำผสมสารละลายไอโอดีนที่บ้านนักเรียน 6) แจกเกลือไอโอดีนให้นักเรียนนำไปปรุงอาหารที่บ้าน และ 7) ทำความสะอาดภาชนะใส่น้ำดื่มไอโอดีน และจัดเก็บภาชนะและอุปกรณ์ เนื่องจากปิดภาคเรียน

โครงการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร

โรงเรียน ร่วมกับสถานีอนามัยบ้านเขาสะท้อน (อสม. และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข) ออกเยี่ยมบ้านที่มีหญิงตั้งครรภ์ หญิงหลังคลอด และเด็กแรกเกิด ในชุมชนเป็นประจำทุกเดือน โดยให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก เช่น การฉีดวัคซีน การฝากครรภ์ โภชนาการอาหารหลัก 5 หมู่ ฯลฯ การสำรวจ/ชั่งน้ำหนักวัดส่วนสูงเด็กแรกเกิดถึง 3 ปี และการสำรวจหญิงตั้งครรภ์ อีกทั้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขยังดำเนินงานอนามัยโรงเรียน โดยตรวจเยี่ยม ชั่งน้ำหนักวัดส่วนสูง ติดตามเด็กที่มีภาวะแทรกซ้อน ฉีดวัคซีนป้องกันบาดทะยัก ฯลฯ แก่เด็กที่โรงเรียนอีกด้วย

สำหรับการประกอบเลี้ยงอาหารกลางวันในแต่ละวัน โรงเรียนพยายามบริหารจัดการให้เด็กนักเรียนได้รับประทานอาหารครบ 5 หมู่ กับข้าว 2-3 อย่าง โดยมีผัก 1 อย่าง และโปรตีน 1 อย่าง เป็นอย่างน้อย เช่น หมู ไก่ ไข่ เห็ด ฯลฯ ซึ่งวัตถุดิบเกือบทั้งหมดโรงเรียนสามารถผลิตได้เอง ส่วนเครื่องปรุง กะปิ น้ำปลา หอม กระเทียม ฯลฯ จำเป็นต้องซื้อจากท้องตลาดซึ่งซื้อน้อยมาก อีกทั้งโรงเรียนยังจัดให้มีนมเป็นอาหารเสริม 2 รอบต่อวัน รอบเช้า (เวลา 08.00-09.00 น.) และรอบบ่าย (เวลา 15.30-16.00 น.)

โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา

โรงเรียนจัดให้มีการดำเนินงาน อาทิ การจัดการสอน การทำสมุดคู่มือการปฏิบัติงานของครู การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมให้แก่นักเรียนชั้น ป.1-6 เรียนผ่านโทรทัศน์ เพื่อการศึกษาใน 8 สาระการเรียนรู้ การใช้ห้องสมุด การตกแต่งห้องเรียน งานธุรการชั้นเรียน การใช้สื่อการเรียนการสอน การสอนวิชาคอมพิวเตอร์ การสอนหลักสูตรสมเด็จย่า (ป.3-6) การจัดทำป้ายนิเทศวันสำคัญต่าง ๆ การซ่อมแซมหนังสือเรียน การจัดกิจกรรมค้นคว้าหาความรู้ในห้องสมุด และ

สอบประจำภาคเรียน นอกจากนี้ โรงเรียนยังจัดนักเรียนให้เข้าร่วมกิจกรรมวิชาการระดับอำเภอ/ระดับจังหวัด กิจกรรมวันเด็ก วันครู วันปีใหม่ การสอนเสริมให้กับนักเรียนชั้น ป.6 เพื่อรองรับการประเมิน NT การสอบประเมินผลการศึกษาระดับชาติ ชั้น ป.6 การแนะแนวเรื่องการศึกษาต่อการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการจัดทำสื่อการเรียนการสอน

โครงการนักเรียนในพระราชานุเคราะห์

โรงเรียนออกเยี่ยมนักเรียนทุนในพระราชานุเคราะห์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อย่างต่อเนื่อง ดังคำกล่าวของครูครุฑาหาผู้ซึ่งเคยได้รับทุนพระราชานุเคราะห์ว่า “...น้อยใจเราเรียนไม่เก่ง อยากให้ (รุ่น) น้องได้ ท่านจะทรงถามตลอด ท่านจะมีรับสั่งขอให้เด็กที่เคยได้รับทุนให้เข้าเฝ้า ได้เข้าเฝ้าที่ห้องนี้ ทูลว่า สอบเป็นครู ตชด. ท่านยิ้ม ใส่ใจทุกคน ท่านไม่ทิ้งปัจจุบันทำอะไรอยู่ มีพระมหากษัตริย์คุณให้พ่อแม่ได้เข้าเฝ้าด้วย ทุก ๆ ครั้งตอนเรียน ม.ต้นได้เข้าเฝ้าตอนปิดเทอม ท่านต้องเหนื่อยกับเรา จึงขอสละทุน เอมหนึ่งก็จะมีเงินมาให้ เจ้าหน้าที่ที่กองกำกับจะไปนิเทศ มีขนมที่ท่านทรงทำมาให้ มีรูปเด็กหิ้วจุก ได้กวดริษา มีเสื้อผ้ามาให้ ท่านดูแลเหมือนเป็นแม่คนหนึ่ง จึงประทับใจ...” โรงเรียนมีนักเรียนทุนในพระราชานุเคราะห์ ทั้งสิ้น 18 คน พบว่า สำเร็จการศึกษาและมีงานทำ จำนวน 5 คน (คิดเป็นร้อยละ 27.78) กำลังศึกษาต่อในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา จำนวน 9 คน (คิดเป็นร้อยละ 50.00) และพ้นสภาพการเป็นนักเรียนทุนในพระราชานุเคราะห์ โดยการประกอบสัมมาชีพและมีครอบครัวเป็นหลักฐานอยู่ในชุมชน จำนวน 4 คน (คิดเป็นร้อยละ 22.22)

โครงการฝึกอาชีพ

โรงเรียนมีการตรวจเยี่ยมนักเรียนที่สำเร็จการศึกษามาประกอบอาชีพ มีการฝึกอาชีพ เช่น การเพาะเห็ด การทำน้ำมันเหลือง การร้อยลูกปัดทำเครื่องประดับ การทำอาหารบวหม การทำดอกไม้จากผ้าอแกนชา และการแปรรูปอาหารจากปลา โดยมีครูจากวิทยาลัยการอาชีพสอยดาว มาช่วยสอน ตรวจเยี่ยม และสำรวจความต้องการ/ขาดแคลน เพื่อให้การสนับสนุนทางโรงเรียน

โครงการส่งเสริมสหกรณ์

โรงเรียนดำเนินกิจกรรมตามโครงการส่งเสริมสหกรณ์อย่างครบวงจร อาทิ กิจกรรมส่งเสริมความรู้ สอนวิชาสหกรณ์ให้นักเรียนชั้น ป.3-6 กิจกรรมร้านค้าสหกรณ์ กิจกรรมสหกรณ์ออมทรัพย์ กิจกรรมส่งเสริมการเกษตร (กองทุนเลี้ยงไก่ไข่ กองทุนเพาะเห็ด รับผิดชอบผลผลิตทางการเกษตร จำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรให้กับโครงการอาหารกลางวัน) อีกทั้งยังมีผู้ตรวจบัญชีสหกรณ์มาตรวจเยี่ยมและให้คำแนะนำในการจัดทำบัญชีสหกรณ์ให้กับนักเรียนที่เป็นเจ้าหน้าที่สหกรณ์ แนะนำการเข้าประกวดจัดทำบัญชีสหกรณ์โรงเรียน การปิดบัญชี การจัดทำบัญชีเงินปันผล การจ่ายเงินปันผล/เงินเฉลี่ยคืนแก่สมาชิก การรับสมัครสมาชิกสหกรณ์ การรับฝากเงินออมทรัพย์

นอกจากนี้ โรงเรียนยังอาศัยสหกรณ์เป็นกลไกสำคัญในกระบวนการบริหารจัดการโครงการอาหารกลางวัน เพื่อรองรับและจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร โดยผลผลิตที่ได้จะนำมาประกอบอาหารให้แก่เด็กนักเรียนได้รับประทาน หากผลผลิตมีมาก เหลือแล้วจึงขาย “...บางทีก็เอาไปขายบ้าง ขายครู ชาวบ้าน ผู้ปกครอง นักเรียน ราคาท้องตลาด (โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน) ผลิตไว้ใช้เลี้ยงตัวเอง ให้อร่อยเหลือแล้วจึงขาย ผลิตให้ปริมาณเพียงพอกับการประกอบเลี้ยง ราคาไม่ผูกขาด ราคาเป็นทีหลัง สหกรณ์ให้ได้กำไรนิดหน่อย ไม่ต้องมากแต่ต้องฝึกให้เด็กรู้จักจัดการรู้ซื้อ รู้จ่าย กำไรมาเป็นเรื่องทีหลัง ที่สำคัญต้องหมุนเวียนเพียงพอกับการประกอบเลี้ยงให้โรงเรียน...” อีกทั้งกิจกรรมสหกรณ์ยังมีไว้เพื่อปลูกฝังค่านิยมแก่เด็กนักเรียน “...ก่อให้เกิดความรักความสามัคคี มีรุ่นพี่รุ่นน้อง รุ่นน้องเคารพพี่ พี่ก็ต้องฟังน้อง สามัคคี กลมเกลียว...”

โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โรงเรียน ดำเนินกิจกรรมตามโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ใน 2 ลักษณะ คือ 1) นอกโรงเรียน อาทิ การปลูกป่าชุมชน การปลูกพืชสมุนไพร การอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช การปลูกหญ้าแฝก (พันธุ์สุราษฎร์ และพันธุ์สงขลา) 2) ในโรงเรียน อาทิ การปลูกเพื่อการสาธิต ปลูกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ปลูกเพื่อการแก้ไขปัญหาการพังทลายของดิน และ 3) การเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน เช่น วิธีการปลูกหญ้าแฝก กำจัดวัชพืชในแปลงหญ้าแฝก การปลูกซ่อมแซมหญ้าแฝก การตกแต่งหญ้าแฝกแปลงสาธิต และการขยายพื้นที่ปลูกหญ้าแฝกไปยังหมู่บ้าน ดังปรากฏรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลลัพธ์การดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริฯ

เป้าหมายการพัฒนาเด็กและเยาวชน ในถิ่นทุรกันดาร	ลักษณะความต่อเนื่องของการดำเนินงาน		ผลลัพธ์ที่ตอบสนอง		
	เป็นประจำ	เป็นครั้งคราว	นักเรียน	ครู	ชุมชน
1. โภชนาการดี	✓		✓	✓	
2. สุขภาพแข็งแรง	✓		✓	✓	✓
3. ซื่อสัตย์	✓		✓	✓	
4. เสียสละ	✓		✓	✓	
5. สามัคคี	✓		✓	✓	✓
6. เมตตาผู้อื่น	✓		✓	✓	
7. ความรู้และทักษะทางวิชาการ	✓		✓	✓	
8. ทักษะวิชาชีพ	✓		✓	✓	✓
9. การพึ่งตนเอง	✓		✓	✓	✓
10. โอกาสได้รับการศึกษาในระดับสูงตามศักยภาพ		✓	✓	✓	

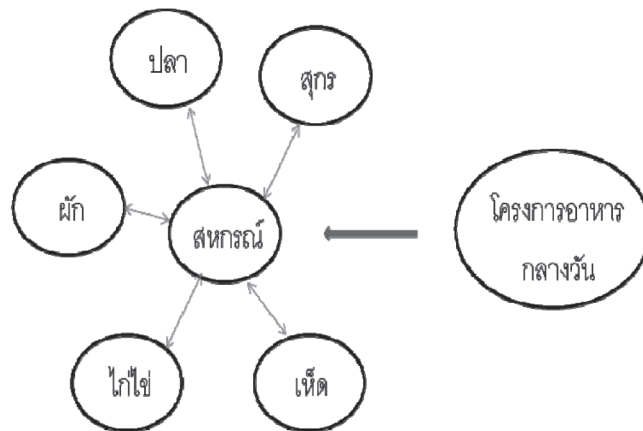
รูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informant) ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอน และครูครุทายาท จำนวน 9 คน พบว่า

การบริหารโรงเรียนอศัยพัฒนธรรมการบริหารของ ดชด. “...แรกมาโรงเรียนไม่มีอะไรเลย มีเพียงอาคาร 1 อาคารเดียว พื้นที่ส่วนใหญ่ลาดเอียง ก็ชวนชาวบ้านมาเอาแรงกันปรับพื้นที่ สร้างบ้านพักครู บางทีก็ต้องทำกันตอนกลางคืน สมัยนั้นหน่วยงานต่าง ๆ ยังเข้าไม่ถึง...” สระน้ำได้งบประมาณจากต่างชาติที่มาช่วยเหลือโรงเรียนตามแนวชายแดน และกรมชลประทาน “...เอาดินจากสระใหญ่มาปรับพื้นที่ ตอนปลูกต้นไม้แรก ๆ ก็ต้องใช้ขุดน้ำหยดกว่าต้นไม้จะโตก็ต้องใช้เวลา...”

ระบบ ดชด. มีรุ่นพี่รุ่นน้องในการปกครองดูแล “...รุ่นพี่ รุ่นน้อง ก็ปรึกษาหารือพี่น้องดีมากเลย รุ่นพี่ รุ่นน้องให้เกียรติกัน สำคัญที่สุด...” ควบคู่กับการปกครองแบบศิษย์เคารพครู เนื่องจากในปัจจุบันมีรุ่นพี่ รุ่นเพื่อน รุ่นน้อง และรุ่นลูกศิษย์ (ครุทายาท) “...จะเอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่งไม่ได้...” นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียนยังต้องฟังคำสั่งผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด “...เมื่อสั่งการแล้วต้องทำ มีโทษ มีวินัย วินัยตำรวจควบคุมกำกับ ระบบการบริหาร เมื่อสั่งการแล้วไม่ทำก็มีโทษ ส่งผลถึงหน้าที่การงาน เป็นระบบที่ได้แย้งไม่ได้...”

แต่ในส่วนของการบริหารโครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนมีเงินกองทุนบริหารจัดการตัวเอง ตามค่าใช้จ่ายรายหัวผู้เรียนจากกระทรวงศึกษาธิการ (ในอดีตได้รับ 1 บาทต่อคนต่อวันจากโครงการพระราชดำริฯ) โรงเรียนจึงอาศัยการบริหารจัดการอย่างเป็นองค์รวมผ่านระบบสหกรณ์ ซึ่งประกอบด้วยกองทุนจากโครงการเกษตรกรรม เช่น กองทุนปลา กองทุนสุกร กองทุนผัก กองทุนไก่ไข่ กองทุนเห็ด ฯลฯ โดยโครงการอาหารกลางวันจัดซื้อวัตถุดิบผ่านสหกรณ์ เพื่อดำเนินการประกอบเลี้ยง สหกรณ์ก็นำค่าใช้จ่ายที่ได้รับไปจัดซื้อวัตถุดิบจากกองทุนต่าง ๆ โดยสหกรณ์เป็นผู้กำหนดราคาซื้อสินค้าที่สอดคล้องกับราคาตลาด (ต่ำกว่าหรือเท่ากับราคาตลาด เนื่องจากกองทุนต่าง ๆ เป็นผู้ผลิตสินค้าเอง โดยอาศัยต้นทุนแรงงานจากนักเรียน) แต่สหกรณ์ยังคงเหลือค่าดำเนินการจากส่วนต่างการซื้อขาย ประมาณ 1 บาท วัตถุประสงค์หลักเพื่อให้เกิดเงินทุนหมุนเวียน และสามารถเลี้ยงตัวเองได้ ดังคำกล่าวของครูใหญ่ที่ว่า “...พระองค์ท่านกล่าวเสมอว่าเราต้องบริหารในสภาวะที่ต้องเลี้ยงตัวได้ หากวันใดวันหนึ่งไม่ได้รับงบประมาณ เด็ก ๆ ก็จำเป็นต้องมีอาหารกลางวันรับประทาน...” ดังปรากฏรายละเอียดในแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 แสดงลักษณะการจัดโครงการอาหารกลางวัน โดยใช้แนวทางสหกรณ์ และกองทุนหมุนเวียน จากโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันเป็นฐาน

สำหรับการบริหารงานทั่วไป ครู ตชด. มีความสามารถเฉพาะด้าน เช่น ช่างอุตสาหกรรม คอมพิวเตอร์ ฯลฯ หากพบเห็นอุปกรณ์ชำรุด เสียหายก็ดำเนินการซ่อมแซมปรับปรุง หรือช่วยกันติดตั้งอุปกรณ์ เช่น เดินสายไฟ สาย LAN สายเคเบิลจานดาวเทียม หรือแม้แต่การก่อสร้างเล็ก ๆ น้อย ๆ “...เรามีความรู้ไฟฟ้า ประปา การเชื่อม เขาดูแล สำหรับผู้ที่รู้ด้านเทคโนโลยี IT ก็ให้ดูแล คอมพิวเตอร์ คนชอบเลี้ยงสัตว์ก็ให้ไปดูแล สุกร ปลา ไก่ ไม่ชอบออกแดดก็ทำอุโมงค์ ธารบรรณ ตามความสนใจ...”

การจัดหลักสูตร เน้นการจัดหลักสูตรตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานควบคู่กับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา (หลักสูตรท้องถิ่น และวิชาสมเด็จย่า) โรงเรียนได้รับการสนับสนุนให้มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน โดยมีคณะครูต้นแบบ มาร่วมจัดทำ พัฒนาให้กับคณะครู ตชด. ได้ทดลองสอน เช่น จัดสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับ “กล้วย” ในสาระวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี (ป.3) คณิตศาสตร์ (ป.4) ภาษาไทย (ป.3) นอกจากนี้ ยังมีการจัดหลักสูตรท้องถิ่น โดยเชิญ ภูมิปัญญาชาวบ้าน (บุคคลผู้มีองค์ความรู้) มาสอนที่โรงเรียน เช่น การทำน้ำมันเหลือง การสานหมวกจากหญ้าแฝก ดนตรีไทย ฯลฯ ส่วนวิชาสมเด็จย่า (เน้นความจงรักภักดี และปฏิบัติตามแนวทางของราชวงศ์) จัดให้มีการเรียนการสอนในช่วงท้ายของแต่ละวัน (14.30-15.30 น.) โดยครูใหญ่และครูประจำชั้นเป็นผู้สอนในช่วงนี้พัฒนาผู้เรียน ภายใต้เนื้อหาสาระที่พัฒนาโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏสุพรรณคร่วมกับกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับ ประวัติ และพระราชกรณียกิจของสมเด็จย่า ฯลฯ

การจัดชั้นเรียน ดำเนินการใน 3 ลักษณะ คือ ห้องเรียนปกติ ห้องเรียนที่สอนน้อง และ กิจกรรมนอกชั้นเรียน 1) ชั้นเรียนปกติ ดำเนินการสอนโดยอาศัยครูประจำชั้นเป็นหลักในการสอน 8 สาระวิชาการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2550 ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด จัดจ้างครูอัตราจ้าง 2 อัตรา ให้ทำการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์ และวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับช่วงชั้นที่ 2 2) ชั้นเรียนที่สอนน้อง สำหรับกรณีพิเศษที่ครูผู้สอนติดภารกิจหรือคำสั่งให้ทำหน้าที่เร่งด่วน “...บางทีนักเรียน ป.2 ไปสอนระดับ ป.1 พี่ช่วยน้อง วิชาสหกรณ์ก็มี ป.6 มาถ่ายทอดความรู้ให้ ป.3 ป.4 บางทีครูมีกิจกรรมมาก ๆ ก็ให้พี่ ป.5 ป.6 มาดูแลเด็กอนุบาล ครูประชุมก็มีพี่ ป.6 มาดูแล ป.1 ป.2...” ในขณะที่เดียวกันครูผู้สอนก็ได้สอดแทรกวัฒนธรรมการทำงานของครู ตชด. ให้แก่ผู้เรียน “...เวลาลงแปลง เด็กเขาจะดูแลกันเอง อนุบาลถอนหญ้า ป.3-ป.4 ขุดแปลง ป.5-ป.6 ปลุก เด็ก ๆ เขาแบ่งหน้าที่กันเอง เด็ก ๆ ถอนหญ้ายังไม่เป็น พี่ ๆ เขามาสอน มาทำให้ดู...” และ 3) กิจกรรมนอกชั้นเรียน ได้แก่ กิจกรรมตามโครงการพระราชดำริ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 70 โดยเฉพาะพืชผัก ไม้เถา ไม้เลื้อย ฯลฯ นอกจากนี้ โรงเรียนยังมีการจัดแบ่งพื้นที่ในการใช้งานเพื่อความเหมาะสม และความปลอดภัยของผู้เรียน

การจัดครู ตามความสามารถ และความสมัครใจ พยายามหาครูที่มีทักษะจริง ๆ แม้ไม่ตรงสาขา เนื่องจากครู ตชด. ไม่ได้รับคนที่มีความรู้ทางครูมาโดยตรง ครูใหญ่ทำหน้าที่ประเมินการจัดการเรียนการสอนของครูในช่วงต้นของการได้รับมอบหมายวิชาที่สอน โดยประเมินผลจากเด็กนักเรียน

การจัดการเรียนการสอน ตามความรู้ความสามารถเฉพาะของครูผู้สอน และจัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอน แต่ต้องสอนใน 8 สาระการเรียนรู้ ควบคู่กับความรับผิดชอบงานตามโครงการพระราชดำริ อีกทั้งยังมีการนิเทศ และรายงานผลการดำเนินโครงการพระราชดำริอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำแผนการสอน แต่ในทางปฏิบัติจริงอาจไม่สามารถสอนได้ตามแผน เนื่องจากขาดสื่อการเรียนการสอน และบางครั้งก็ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนตามแผนการเรียนได้ เมื่อได้รับคำสั่งก็ต้องรีบปฏิบัติ สื่อการเรียนการสอนที่เตรียมไว้ก็ไม่ได้ใช้ การเรียนการสอนจึงไม่ค่อยเต็มเม็ดเต็มหน่วย ด้านวิชาการจึงต้องปรับตลอด ไม่แน่นอน “...ครูอัตราจ้างถึงเวลาเข้าสอน ครู ตชด. พาเด็กลงแปลงปลูกหญ้าแฝก ยังไม่เสร็จ ก็ยังไม่ได้สอนวิชาการเลยอ่อน เด็กชอบปฏิบัติ การงานพื้นฐานอาชีพ เด็กชอบ คณิต วิทย์ ภาษาไทย ยากภาษาอังกฤษ ไม่กระตือรือร้น วิเคราะห์ว่าอ่อนมาก ไม่ว่านักเรียน หรือครู...”

ส่วนการจัดการเรียนการสอนโดยเด็กเป็นศูนย์กลางยังทำได้ไม่เต็มที่ “...พอปล่อยให้เด็กคิดเอง ทำเอง แก้ปัญหาเอง เด็กก็ไม่เอา จะเอาแต่เล่น พอบังคับ เอา...” แล้วแต่ครูจะป้อนเด็กคิดเองยังไม่ได้ ครูคิดเองยังทำไม่ได้ ผู้บังคับบัญชาสั่ง ครูคิดเองไม่ได้ นักเรียนก็ต้องรับคำสั่งลงไป มันก็เป็นสภาพแวดล้อม ครูก็ต้องรอคำสั่ง ก็ต้องโทษครู เพราะเป็นผลต่อเนื่องจากครู

“...ครูรอคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา นักเรียนรอคำสั่งจากครู...”

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เด็กเป็นศูนย์กลาง จึงเปิดโอกาสผ่านกิจกรรมตามโครงการพระราชดำริฯ เช่น การประชุมสมาชิกสหกรณ์ มีการตัดสินใจสั่งสินค้าในสหกรณ์ร้านค้า เป็นต้น

การประเมินผล ดำเนินงานใน 2 ส่วนควบคู่กัน คือ กิจกรรมตามโครงการพระราชดำริฯ และการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 1) กิจกรรมตามโครงการพระราชดำริฯ มีการวัดผลจากกิจกรรมการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยพิจารณาผ่านรายวิชาการงานพื้นฐานอาชีพ ประเมินความสามารถของเด็กเป็นหลัก โดยอาศัยกระบวนการสังเกตพฤติกรรม คุณลักษณะการทำงานอิงมาตรฐาน และ 2) การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านวิชาการ มี 2 ประเภท คือ การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาคเรียนปกติ ผลสอบของแต่ละโรงเรียน มีการประมวลผลรวมที่กองกำกับฯ และการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยข้อสอบระดับชาติ (National Testing) แต่เนื่องจากห้องเรียนเล็ก มีนักเรียนมาก ก็พยายามปรับให้นักเรียนได้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ควบคู่กับการจัดกิจกรรม ทั้ง 8 โครงการตามพระราชดำริ

ทั้งนี้ ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ช่วงชั้นที่ 2 ปีการศึกษา 2550 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ค่าเฉลี่ย (Mean) ทุกวิชา คิดเป็นร้อยละ 55.89 (ระดับชาติ ร้อยละ 42.75 ระดับจังหวัด ร้อยละ 45.26) โดยวิชาที่ได้ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วิชาภาษาอังกฤษ คิดเป็นร้อยละ 65.78 (ระดับชาติ ร้อยละ 38.11 ระดับจังหวัด ร้อยละ 39.54) รองลงมา วิชาวิทยาศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 63.06 (ระดับชาติ ร้อยละ 49.22 ระดับจังหวัด ร้อยละ 52.04) วิชาคณิตศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 54.58 (ระดับชาติ ร้อยละ 47.26 ระดับจังหวัด ร้อยละ 51.53) และวิชาภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 40.17 (ระดับชาติ ร้อยละ 36.42 ระดับจังหวัด ร้อยละ 37.91) ตามลำดับ และเมื่อนำมาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งในระดับชาติ และระดับจังหวัด ซึ่งผู้อ่านสามารถค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมได้จาก เว็บไซต์ <http://www.niets.or.th/>

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เน้นการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ควบคู่กับการพัฒนากิจกรรมตามโครงการพระราชดำริฯ ทางด้านวิชาการ วิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ จัดไว้เรียนในช่วงเช้า สาย ๆ จัดให้เรียนวิชาสังคม ช่วงบ่ายประมาณ 14.00 น.ขึ้นไป เป็นช่วงพัฒนากิจกรรมตามโครงการพระราชดำริฯ “...เด็กเป็นผู้ดำเนินการ เช่น กล้วย เด็กดำเนินกิจกรรมให้อาหาร กล้วย จดบันทึก เราแนะนำ...” นักเรียนแบ่งหน้าที่รับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมาย บริหารจัดการโดยพี่ดูแลน้อง และมีครูผู้สอนเป็นที่ปรึกษา

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้เรียนและชุมชน จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนสามารถนำไปถ่ายโอนความรู้ ใช้ในชีวิตจริงและ/หรือถ่ายทอดให้กับผู้อื่นในชุมชน และจัดให้ชุมชนโดยตรง โดย 1) กิจกรรมที่ผู้เรียนสามารถนำไปถ่ายโอนความรู้ ใช้ในชีวิตจริงและ/หรือถ่ายทอดให้กับผู้อื่น

ในชุมชน ครูผู้สอนและผู้บริหารใส่ใจดูแลคุณภาพชีวิตนักเรียน เช่น โครงการอาหารกลางวัน ฯลฯ ควบคู่ไปกับการยกระดับการเรียนรู้ ได้แก่ การทัศนศึกษา การจัดสร้างห้องน้ำ-ห้องอาบน้ำที่ได้มาตรฐาน เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในการใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม เช่น การสอนให้เด็กนักเรียนได้ใช้ห้องน้ำที่ใช้ชักโครกเป็น ฯลฯ และ 2) เน้นกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยงความรู้สู่ชุมชนโดยตรง โรงเรียนอาศัยนักเรียนเป็นตัวเชื่อมในแขนงวิชาต่าง ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ เทคนิคการเกษตรทฤษฎีใหม่ ฯลฯ “...โรงเรียนได้รับสนับสนุนเครื่องคอมพิวเตอร์จาก อบจ. มา ก็จะมาสอนให้นักเรียน แต่ก็ไม่ใช่เฉพาะโรงเรียนของเรา เรายังชวนให้โรงเรียนใกล้เคียง ส่งเด็กมาเรียนต่อไปก็อาจมีแนวคิดที่จะสอนคอมพิวเตอร์ให้กับเจ้าหน้าที่ อบต. ...” หรือแม้ว่าหมักชีวภาพ การปลูกหญ้าแฝก โรงเรียนก็กลายเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนในชุมชน คนในชุมชนสามารถพบเห็นและนำไปปฏิบัติได้ หรือแม้แต่มาขอเมล็ดพันธุ์พืชผักสวนครัวไปปลูก “...ครูสอนให้ลูกทำที่โรงเรียน กลับไปบ้านลูกก็เล่าให้ฟัง ก็เลยมาดู เห็นโรงเรียนทำก็อยากกลับไปทำที่บ้าน...”

การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน อาศัยลักษณะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน “...ตชด. ไม่ได้ให้โทษ ส่วนมากจะมีแต่ให้คุณ เมื่อได้มาทำงานกับชาวบ้าน ความเชื่อถือจึงตามมา เมื่อได้ทำงานสนองพระองค์ท่าน ความร่วมมือก็ต้องมากขึ้น พอพูดถึงพระองค์ท่านก็ทันที เหมือนเราเป็นตัวแทนของพระองค์ท่าน มักได้รับความร่วมมือดีมาก...” ในปัจจุบันเป็นการพัฒนาชุมชนควบคู่กับการพัฒนาการศึกษา “...ตชด. เชื่อมงบ ฯ พัฒนาชุมชนโดยตลอด โรงเรียนเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของหน่วยเหนือ ชุมชนได้งบประมาณ 2-3 หมื่นบาท ทำบ่อปลา 30 บ่อ...” อีกทั้งยังเป็นการสนองพระราชดำริตามการเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยจัดเป็นจุดสาธิตแบบเบ็ดเสร็จครบวงจร เพื่อถ่ายทอดความรู้ไปยังชุมชนใกล้เคียงตามโครงการหมู่บ้านพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งทางโรงเรียน ร่วมกับกองร้อย ตชด. ที่ 114 โดยการสนับสนุนงบประมาณจากกองบัญชาการ ตชด. ให้ชุมชนดำเนินการ

นอกจากนี้ สถานศึกษายังคงเน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา โดยสถานศึกษาจัดให้มีกองทุนหญ้าแฝก และเชิญวิทยากรท้องถิ่น เช่น ภูมิปัญญาจักสาน และการแปรรูปหญ้าแฝก ฯลฯ มาจัดการเรียนการสอนให้นักเรียน ในทุกวันศุกร์ตอนบ่าย อีกทั้งเมื่อมีกิจกรรมงานบุญ ชุมชนก็มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสิงคโปร์แอร์ไลน์สเฉลิมพระเกียรติฯ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ภายใต้เสาหลักของการดำเนินโครงการตามพระราชดำริฯ ทั้ง 8 โครงการ เป็นฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้เรียน แล้วจึงต่อยอดด้วยการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยอาศัยการบูรณาการหลักสูตรสถานศึกษาหรือการดำเนินโครงการตามพระราชดำริฯ เข้ากับหลักสูตรการศึกษาชั้น

พ.ศ. 2544 ซึ่งประกอบด้วย 8 สารการเรียนรู้

แนวทางการพัฒนาครูผู้ตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informant) ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอน และครูครุทายาท จำนวน 9 คน พบว่า

การสรรหาและการคัดเลือกครู มี 2 กรณี คือ ตามความสมัครใจ และครูครุทายาท

การได้มาซึ่งครู ตชด. “...เอาตาม พรบ. การศึกษา ไม่ได้ เพราะติดระบบ ตชด. การรับตชด. ต้อง รับวุฒิ ม.6 มาเรียนรู้ที่หลัง...” มีความสมัครใจมาเป็นครู และโครงการครูครุทายาท ซึ่งเป็นโครงการผลิตครู ตชด. เนื่องจากขาดแคลน เพราะ ตชด. อาสามาทำหน้าที่ครูค่อนข้างน้อย จึงเอาศิษย์เก่า (เรียนจบ ป.6 ที่โรงเรียน ตชด.) ที่เรียนจบ ม.6 มาสอบแข่งขันกันทั่วประเทศ ทั้งนี้ ศิษย์เก่าของโรงเรียนได้รับการบรรจุเป็นครูครุทายาท จำนวนทั้งสิ้น 6 นาย (คิดเป็นร้อยละ 42.86 ของครูครุทายาท รุ่นที่ 1-5 ในสังกัด กก.ตชด.11) “...ศิษย์เก่าได้มาสอนที่โรงเรียนนี้ 6 คน อาจเป็นเพราะใกล้โรงเรียนมัธยม ทำให้มีโอกาสเรียนสูงกว่าที่อื่น...” ทั้งนี้ ครูครุทายาทต้องผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรตำรวจ 3 เดือน ที่ค่ายพระราม 6 หลักสูตรครู 6 เดือน ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีวไลยอลงกรณ์ และหลักสูตร ตชด. ระดับพื้นฐาน 4 เดือน ที่ค่ายพระยาสุรสีห์ จังหวัดฉะเชิงเทรา หลังจากนั้นก็สามารถเข้ารับการอบรมหลักสูตรต่าง ๆ เช่นเดียวกับ ตชด. ได้แก่ 1) หลักสูตรตามความสมัครใจ เช่น หลักสูตรสนับสนุนทางอากาศ ฯลฯ และ 2) หลักสูตรที่หน่วยงานส่งไปเรียน เช่น หลักสูตรพยาบาลสนาม ฯลฯ

การรักษาครู โรงเรียนจัดให้ครูผู้สอนและผู้บริหารมีการดูแลกันเอง โดยผู้บริหารเน้นการสนับสนุนครูผู้สอนให้เจริญก้าวหน้า “...ตอนนั้นบุคลากรเพียงพอ แต่ก็มีมีการปรับเปลี่ยนโยกย้ายบ่อย ๆ ใครมีความสามารถก็ออกไป วนวนในการหาคนมาแทน ยิ่งจะเอาคุณสมบัติยาก จะไปคัดเลือกเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก บางคนจบ ค.บ. แต่ไม่ยอมมาทำหน้าที่ บางคนก็บังคับไม่ได้ บังคับเขาได้ไม่นานเขาก็หาวิธีออก คนที่เคยเป็นมาแล้วออกยาก หาคนแทนยาก ใจไม่ยอมทำงาน จิตใจไม่ถูกรับ ห่อเหี่ยว งานไม่ Work (ทำได้ไม่ดี) เท่าที่ควร...” อีกทั้ง สถานภาพครู ตชด. ในสายตาของคนในชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป “...(เมื่อก่อน) สอนลูกหลานเขา เขาเข้าใจ แต่เมื่อเดือนที่แล้ว ชาวบ้านร้องเรียนเรื่องครูตีเด็ก แต่ก่อนไม่เคยมี ครูก็ไม่กล้าที่จะทำเด็ก ต้องระมัดระวัง (ถึงขั้นผู้ปกครองไปแจ้งความที่สถานีตำรวจ เรียกเรื่องค่าเสียหาย ครูก็ต้องจ่าย ผู้บังคับบัญชาบอกว่า ทำให้มันจบ ๆ ไป)...”

โรงเรียน ก็จัดให้ครูผู้สอนและผู้บริหารมีการดูแลกันเอง และผู้บริหารก็เน้นการสนับสนุนครูผู้สอนให้เจริญก้าวหน้า เพื่อจรรโลงความเป็นโรงเรียน ตชด. ให้อยู่ต่อไป ได้แก่ การจัดสวัสดิการช่วยเหลือดูแลกัน เช่น ข้าวปลาอาหาร ฯลฯ ส่วนงานการกุศล ก็ทำให้ผู้ร่วมงาน

เด็กรุ่นน้อยที่สุด

การพัฒนาครูประจำการ มี 3 ลักษณะ คือ การศึกษาต่อเนื่อง การฝึกอบรม ทั้งการอบรมวิชาการประจำปี และการฝึกอบรมตามโครงการพระราชดำริฯ การศึกษาต่อเนื่องในหลักสูตรภาคพิเศษ (เสาร์-อาทิตย์) โดยครูใหญ่ส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้พัฒนาคุณวุฒิทางการศึกษา และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง “...ต้องไปเรียนให้จบก่อนครูใหญ่ ให้ครูไปเรียนก่อนผมสนับสนุนให้ครูไปเรียนให้จบ เขาไปเรียนเสาร์-อาทิตย์ ผมเฝ้าโรงเรียนเอง ต้นไม้ ผัก สุก รสดี เปิด ไข่ ให้อาหาร ไม่มีใครดูแล เชื้อคริฑู (8 โมงเช้า บ่ายโมง และ 5 โมงเย็น) ตลอดเสาร์-อาทิตย์...”

การฝึกอบรมวิชาการประจำปี ซึ่งจัดโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ครู ตชด. ทุกคนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 11 ต้องเข้าร่วมรับการฝึกอบรม เพื่อรับทราบเทคนิควิธีการใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง อาทิ PLP การประเมินคุณภาพภายนอก ฯลฯ แต่ยังขาดการฝึกอบรมที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะ (ความรู้ใน 8 สารการเรียนรู้) เนื่องจากครู ตชด. “...ครูไม่มีวุฒิ ไม่ใช่อาชีพครู ก็มีส่งเราไปอบรมเพิ่มเติมทุกปี เมื่อปิดเทอมทุกคน ปีนี้วิทย์ ปีหน้าคณิต บางทีกระบวนการคิด ตรงไหนมีใหม่ ๆ ก็เสริม...ไม่ต้องอบรมพร้อมกันปีละ 8 สารวิชาก็ได้ ค่อย ๆ ท่อย เพราะครูแต่ละคนต้องสอนทุกวิชาอยู่แล้ว เห็นโรงเรียนประถม ในเขตพื้นที่การศึกษาเขาเข้าอบรม ก็อยากมีความรู้มาพัฒนาบ้างเนื่องจากไม่ได้จบครูมาโดยตรง...”

การฝึกอบรมตามโครงการในความรับผิดชอบ ประมาณเดือนเมษายน หรือบางทีก็ปลายเทอมบ้าง ต้นเทอมบ้าง ครูผู้รับผิดชอบก็จะกระจายกันเข้ารับการฝึกอบรม“...หน่วยงานฝึกอบรม...” เช่น การเกษตร การประกอบเลี้ยง โครงการไอโอดี (อบรมโรคคอกพอกน้ำดื่ม) วิทยาศาสตร์ การสหกรณ์ ฯลฯ หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบการฝึกอบรม ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมชลประทาน กรมควบคุมโรค กรมพัฒนาที่ดิน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สสวท. NECTEC กระทรวงเทคโนโลยีและสารสนเทศ กรมปศุสัตว์ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาครูประจำการในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีการชี้แนะครูว่า “...เราเป็นแบบให้กับเด็ก ขอให้เขา (เด็กนักเรียน) ช่วยเก็บขยะ เราก็ต้องทำให้เด็กเห็นก่อน เขาจึงจะเก็บ...”

สิ่งสำคัญที่ควรต้องพิจารณาสำหรับการพัฒนาครู ก็คือ ความสามารถในการบูรณาการเนื้อหาสาระ 8 กิจกรรม ตามโครงการพระราชดำริฯ ให้เข้ากับเนื้อหาสาระหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างกลมกลืน สอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิต และบริบทชุมชน ควรพัฒนาครูอย่างไร ควรเป็นแบบไหน สัดส่วนควรเป็นเท่าใด ควรจะได้ศึกษาอย่างเป็นระบบจริงจัง

การสร้างความผูกพันระหว่างครูกับชุมชน มีสูงมากทั้งในบทบาทผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ครูผู้ให้ความรู้ และขยายโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน โรงเรียน ก่อตั้งขึ้นด้วยความต้องการแบบพึ่งพา และการมีส่วนร่วมของชาวบ้านอย่างแท้จริง “...การศึกษาในสมัยก่อนจะเป็นการสอนกันเอง เป็นการเรียนรู้แบบพึ่งพาตัวเอง เด็ก ๆ ต้องเดินจากหมู่บ้านไปเรียนหนังสือไกล ๆ ทางก็ลำบาก กว่าจะไปได้ถึงโรงเรียน จนมีการก่อตั้งโรงเรียนขึ้น...” แต่พอถึงในช่วงเวลาที่มีปัญหาเขมรอพยพตามแนวชายแดน ตำรวจตระเวนชายแดน โดยครู ตชด. ในโรงเรียน ตชด. ถือเป็นหนึ่งในหน่วยงานราชการที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน และมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข และร่วมใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้านตลอดเวลา รวมถึง การจัดตั้งคุ้ม/เขตในการปกครองดูแลรับผิดชอบ และผลักดันเปลี่ยนเวรยามตรวจตราความสงบเรียบร้อยของหมู่บ้าน ดังนั้น ความผูกพันระหว่างครูกับชุมชนจึงมีสูงมากทั้งในบทบาทผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ และครูผู้ให้ความรู้และโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน

นอกจากนั้น ด้วยกิจกรรมตามโครงการพระราชดำริฯ ยังเป็นสายใยเชื่อมความผูกพันระหว่างครูกับชุมชนให้แน่นแฟ้น ได้แก่ โครงการนักเรียนทุนพระราชานุเคราะห์ พระองค์ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับนักเรียนทุนพระราชานุเคราะห์ว่า “...ติดต่อให้เป็นครอบครัวเดียวกัน มีปัญหาให้กลับมาปรึกษา...” ถึงแม้นักเรียนทุนบางคนลาออกไปแล้ว “...พระองค์ท่านก็ให้ครูพยายามติดต่อข่าวสาร...”

การสร้างจิตวิญญาณครู ด้วยการกระตุ้นสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ เพื่อพัฒนาการศึกษาตามแนวพระราชดำริฯ ถือเป็นแรงบันดาลใจอันยิ่งใหญ่ให้ครู ตชด. ร่วมฟันฝ่าอุปสรรคนานัปการ เพื่อเด็กที่ขาดโอกาสการเรียนรู้ และให้สามารถดำรงชีวิตได้ในชุมชน ตามเป้าหมายการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร การได้รับกำลังใจจากการที่มีโอกาสได้รับเสด็จ มีส่วนเสริมสร้างจิตวิญญาณครู “...สำคัญในชีวิต ตื่นเต้นมากที่ได้รับพระองค์ท่านพระองค์ท่านให้ความสำคัญกับโรงเรียนขนาดนี้ เป็นการสร้างกำลังใจ ต้องสู้เพื่อพระองค์ท่านปัญหามีอยู่มากมายต้องสู้เพื่อพระองค์ท่าน...”

ครู ตชด.อยู่ได้ เพราะทำงานด้วยใจ เนื่องจากสิ่งสนับสนุนไม่มากเมื่อเทียบกับเนืองาน “...ครู ตชด. ต้องทำหน้าที่สอน ประสานงานกับหน่วยเหนือ และสืบสวนหาข่าว...” การปฏิบัติราชการต้องยึดถือการตอบสนองโครงการส่วนพระองค์ในสมเด็จพระเจ้า และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นหลักปฏิบัติในการทำงาน “...เกิดมาครั้งหนึ่งต้องทำความดีให้พระองค์ท่าน... ก็มีความภาคภูมิใจ ประทับใจที่จะกลับเข้ามาเป็นครู ตชด. เพื่อความภาคภูมิใจที่ได้ทำงานถวายพระองค์ท่าน...”

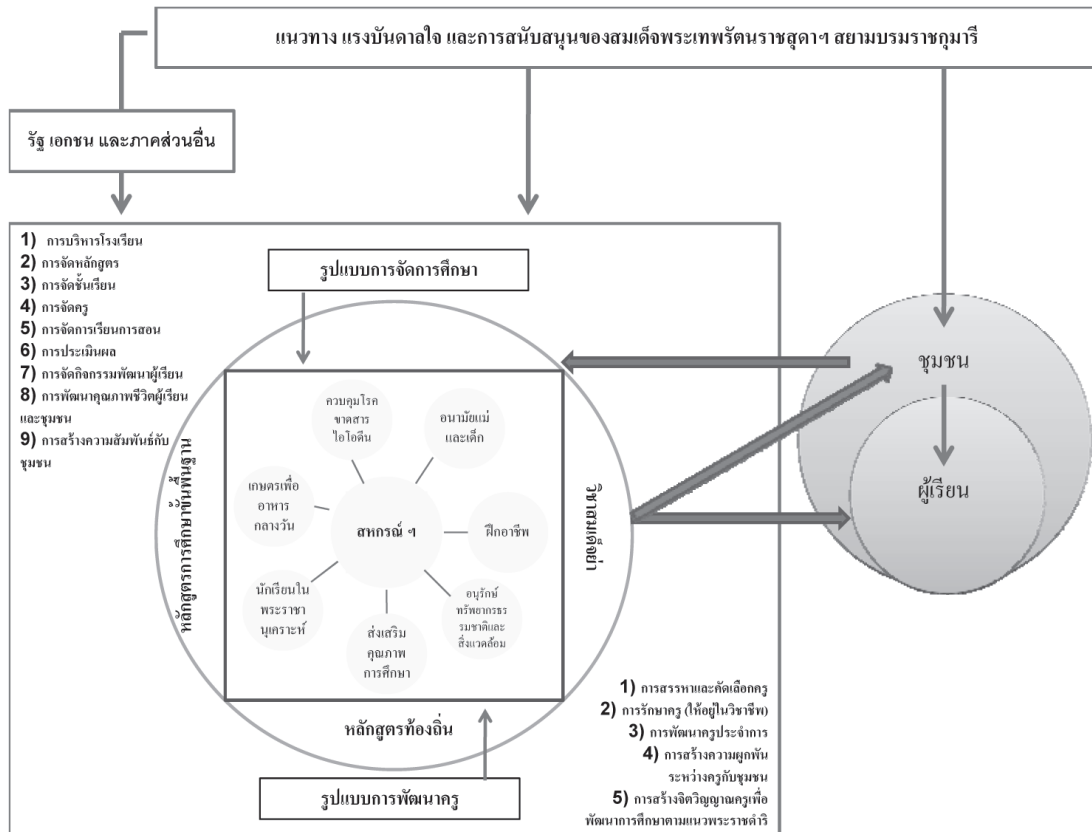
“...พระองค์ท่านทรงไว้อใจให้ ดชด. ดูแลโรงเรียน ก็ต้องทำให้ดีที่สุด...” ต้องพัฒนาโรงเรียนให้ดี “...ไม่ให้ใครมาดูถูกโรงเรียน ดชด. ไม่อาจให้พระองค์ท่านที่ทุ่มเท จะดี จะเสีย อยู่ที่พวกเราเห็นดีแล้วที่ให้ ดชด. มาทำ พระองค์เห็นจะได้สบายใจ ทำอย่างไรไม่ให้ตำราไม่เคย เราไม่ตรงสาย แต่ทำอย่างไรให้ดูดีไปด้วยกัน...”

บทสรุป

รูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พบว่า มีลักษณะเป็นระบบที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและบริบทของชุมชน คือ 1) อาศัยวัฒนธรรมการบริหารของ ดชด. ที่รุ่นพี่ รุ่นน้องให้เกียรติดัน ผนวกกับการรับฟังคำสั่งผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด ส่วนกองทุนโครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนอาศัยการบริหารจัดการอย่างเป็นองค์รวมผ่านระบบสหกรณ์ 2) การจัดหลักสูตร เน้นเนื้อหาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควบคู่กับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา (หลักสูตรท้องถิ่น และวิชาสมเด็จย่า) 3) การจัดชั้นเรียน ดำเนินการใน 3 ลักษณะ คือ ห้องเรียนปกติ ห้องเรียนพี่สอนน้อง และกิจกรรมนอกชั้นเรียน 4) การจัดครู จัดให้ครูผู้สอนเลือกสอนตามความสามารถ และความสนใจ 5) การจัดการเรียนการสอนจัดตามความรู้ความสามารถเฉพาะของครูผู้สอน และจัดให้มีกรณีเหตุการณ์เรียนการสอน 6) การประเมินผล ดำเนินงานใน 2 ส่วนควบคู่กัน คือ กิจกรรมตามโครงการพระราชดำริฯ และการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 7) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพัฒนาผู้เรียนในห้องเรียน ควบคู่กับการพัฒนากิจกรรมตามโครงการพระราชดำริฯ 8) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้เรียนและชุมชน จัดกิจกรรมใน 2 ลักษณะ คือ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนสามารถนำไปถ่ายโอนความรู้ ใช้ในชีวิตจริงและ/หรือถ่ายทอดให้กับผู้อื่นในชุมชน และจัดให้ชุมชนโดยตรง โดยโรงเรียนทำหน้าที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนในชุมชน และ 9) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน อาศัยลักษณะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

แนวทางการพัฒนาครูตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พบว่า 1) การสรรหาและการคัดเลือกครู มี 2 กรณี คือ ตามความสมัครใจ และโครงการครูคุรุทายาท 2) การรักษาครูนั้น ทางโรงเรียนได้จัดระบบการบริหารให้มีอิสระและยืดหยุ่น และการเน้นสนับสนุนครูผู้สอนให้เจริญก้าวหน้า 3) การพัฒนาครูประจำการ มี 3 ลักษณะ คือ การศึกษาต่อเนื่อง การฝึกอบรมทั้งการอบรมวิชาการประจำปี และการฝึกอบรมตามโครงการพระราชดำริฯ และการนิเทศการจัดการเรียนรู้โดยหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 4) การสร้างความผูกพันระหว่างครูกับชุมชน มีสูงมากทั้งในบทบาทผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ครูผู้ให้ความรู้ และการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน และ 5) การสร้างจิตวิญญาณครูเพื่อพัฒนาการศึกษาตามแนวพระราชดำริฯ ด้วยกระตุ้นสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ถือเป็นแรงบันดาลใจอันยิ่งใหญ่ให้ครู ดชด. ร่วมฟันฝ่าอุปสรรคนานัปการ เพื่อเด็กที่ขาดโอกาสการเรียนรู้ และให้สามารถดำรง

ชีวิตได้ในชุมชน ตามเป้าหมายการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ดังปรากฏรายละเอียดในแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 แสดงรูปแบบการจัดการศึกษาและการพัฒนาครูตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร

1.1 การบริหารโรงเรียนควรมีเอกภาพด้านงบประมาณ โดยเฉพาะการจัดซื้อ-จัดจ้างวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

1.2 การจัดการระบบการสนับสนุนของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือ ควรให้มีการกระจายและต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการพัฒนาครู

2.1 การคัดเลือกครู ตชด. รุ่นใหม่ ควรเพิ่มเติมการกำหนดคุณสมบัติ วุฒิปริญญาตรี ด้านการศึกษา เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ของครู ตชด. มี 2 บทบาทในตัวเอง

2.2 ควรสร้างความเสมอภาคเท่าเทียมในเรื่องค่าตอบแทน ระหว่างครู ตชด. กับครู ผู้สอนสังกัดอื่นของรัฐในสังกัด

2.3 ควรเสริมสร้างขวัญกำลังใจ และหนุนเสริมให้ครู ตชด. พัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.4 ควรต่อยอดโครงการครูทายาท โดยคำนึงถึงการปรับเปลี่ยนตำแหน่งหรือค่าตอบแทนพิเศษให้สอดคล้องกับความเป็นครูวิชาชีพ เท่าเทียมกับ ตชด. ที่ผ่านหลักสูตรพิเศษต่าง ๆ

2.5 ควรเสริมสร้างการพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะในเนื้อหาสาระตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยอาศัยภาคีความร่วมมือเพื่อพัฒนาการศึกษา เช่น เขตพื้นที่การศึกษา ฯลฯ

2.6 ครูควรได้รับการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการวิจัยเพื่อการพัฒนา อาทิ ครูเกษตร ควรทำวิจัยเพื่อพัฒนาสายพันธุ์ และวิธีการเลี้ยงดูไก่ไข่ตามภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อลดภาวะพึ่งพิงธุรกิจภายนอก และสร้างหลักประกันในการพึ่งตนเองได้

3. ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

3.1 การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการการเรียนรู้ตามโครงการพระราชดำริ ภายใต้หลักสูตรสถานศึกษา (รวมถึงหลักสูตรท้องถิ่น) เข้ากับเนื้อหา 8 กลุ่มสาระวิชาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยคำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควบคู่กับการติดตามประเมินผลผลลัพธ์การเรียนรู้ในรูปแบบที่แตกต่างหลากหลาย

3.2 ควรพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวกับการสรรเสริญพระราชกรณียกิจของกษัตริย์ไทย อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความรัก ความผูกพัน และความสามัคคีในท้องถิ่นของตน

3.3 ควรมีการศึกษาอย่างจริงจังเกี่ยวกับการกำหนดสัดส่วนในการจัดการศึกษา ระหว่างการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน กับองค์ความรู้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารและสุขภาพ แก่เด็กและชุมชนตามโครงการพระราชดำริฯ

4. ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียน

4.1 ควรมุ่งเน้นเป้าหมายการศึกษา เพื่อความสามารถพึ่งตนเองได้ของผู้เรียน ควบคู่กับการดำรงชีวิตได้ในสังคมอย่างเป็นสุขในลักษณะเก่ง ดี มีสุข

4.2 การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควรคำนึงถึงคุณภาพชีวิตที่แท้จริงของผู้เรียน

4.3 ในระบบการเรียนการสอน ผู้เรียนควรได้รับการตอกย้ำอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม โดยสอดแทรกทุกช่วงระยะเวลาของการเรียน และการดำเนินกิจกรรมตามโครงการพระราชดำริฯ

5. ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนและสถานศึกษาอื่น

5.1 ควรเร่งเสริมสร้างและพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง

5.2 ควรเร่งเผยแพร่ตัวแบบการบริหารจัดการโครงการอาหารกลางวัน โดยใช้โครงการสหกรณ์ และกองทุนฯ โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันเป็นฐานไปสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น อันจะนำไปสู่ความมั่นคงด้านอาหารสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 11. 2550. รายงานผลการตรวจเยี่ยมและนิเทศงานโครงการพระราชดำริฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสิงคโปร์แอร์ไลน์สเฉลิมพระเกียรติฯ (นิเทศภายใน). เอกสารอัดสำเนา.

เกษม วัฒนชัย. 2546. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี: เทพแห่งการศึกษาไทย. ปาฐกถา ศาสตราจารย์ ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์ นพวงศ์ ณ อยุธยา พ.ศ. 2546 ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. 2539. บทความพระราชนิพนธ์ เรื่อง โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ใน 40 ปี โรงเรียน ตชด. กรุงเทพมหานคร: กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน.

เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. 2550. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงบรรยาย เรื่อง การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. 2547. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ระยะที่ 3 พ.ศ. 2545-2549. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: คอมน่า ดีไซน์ แอนด์พริ้นท์.